

Erich Wasmann heeft een belangrijke rol gespeeld in het evolutievraagstuk en het is wel een gelukkig feit, dat U, Dr. Bruna, die wij hier bijzonder welkom heten, een week na de 29e mei een inleiding houdt over het evolutievraagstuk. Wij hebben U verzocht deze lezing te houden in verband met het Darwin-jaar. In dezelfde geest heeft Dr. Schulte zich bereid verklaard in november — de maand van het verschijnen van "The origin of species" — nog enkele dingen te zeggen over de persoon van Darwin.

Daarna houdt Dr. Bruna zijn voordracht: „Na 100 jaar Darwin”, waarvan het verslag elders in dit Maandblad te vinden is. Aan de daarop volgende discussie namen deel de heren Schulte, Onstenk, van Noorden en Kruytzer.

De voorzitter dankt de heer Bruna zeer hartelijk voor zijn zeer interessante voordracht, waarin hij op scherpe wijze de gehele gedachtengang van de evolutieleer volgens Darwin heeft ontvouwd.

De heer P. Kemp maakt nog melding van de volgende vogelwaarnemingen:

Op 11 en 12 april '59 nam ik bij de Maas te Itteren telkens 1 Bonte Strandloper waar. De donkere, evenwel nog niet geheel zwarte, vlek op de buik van de vogel was duidelijk zichtbaar.

De Fuut wordt buiten de plassen, waar hij broedt, niet vaak in Zuid-Limburg en aansluitende gebieden gezien, afgezien van waarnemingen gedurende strenge winters. Op 2 april '59 zag ik bij Itteren 3 futen en op 15 april 1 exemplaar op een verlaten grindbaggerplaats te Asselt (gem. Swalmen). Op 26 mei was op dezelfde plaats te Asselt wederom of misschien nog steeds één fuut aanwezig.

Eveneens waren die 26 mei '59 aldaar bij Asselt 2 Scholeksters (een paartje?) aanwezig. De Avifauna van Hens zegt, dat de Scholekster in zeer klein aantal op de trek verschijnt langs de Maas en noemt dan plaatsen in Noord- en Midden-Limburg. In Zuid-Limburg is de Scholekster een zeer zeldzame verschijning; ik nam van deze vogelsoort slechts 1 exemplaar waar en wel op 1 mei 1955.

Tenslotte laat de voorzitter een belangrijke aanwinst van de bibliotheek zien, nl. het grote werd van Cuvier: „Recherches sur les ossements fossiles” van 1825. Het is de derde druk, waarin opgenomen Cuvier's „Discours sur les révolu-

tions de la surface du globe”. Cuvier was de grote tegenstander van de evolutieleer, maar uit deze demonstratie moge de inleider van vanavond toch niet de conclusie trekken, dat wij tenslotte toch nog een domper hebben willen zetten op zijn voordracht.

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING TE WEERT OP ZONDAG 24 MEI 1959.

Aanwezig: Kruytzer, Dijkstra, Geurts, Grégoire, de Haan, van der Kruk, van der Leeuw, Mommers, van Noorden, Pijpers, Sterken, Stevens, Verschuere, Ververs, Wassenberg, van Wouw, van Nieuwenhoven.

Bericht van verhindering van mevrouw Minis-van de Geyn en van de heren van Boven en Willemse.

1. De voorzitter opent de vergadering en heet allen welkom in het bijzonder Mr. Stansmeets, die het gemeentebestuur van Weert vertegenwoordigt, en die zijn sporen heeft verdiend in dienst van de natuur- en landschapbescherming.

Het is elf jaar geleden dat in Weert een jaarvergadering gehouden is. Na de laatste vergadering was er nog al wat belangstelling voor het werk van ons Genootschap, hetgeen bleek uit vergaderingen en excursies van de kring Weert. In de laatste jaren hoorden wij hier echter niets meer van, hoewel de omgeving van Weert zich uitstekend leent voor biologische activiteiten. De enige die geregeld van zich doet spreken is de heer J. H. H. de Haan. Hem zegt de voorzitter bij voorbaat dank voor al het voorbereidende werk, dat hij voor de excursie van vandaag heeft verricht.

In het afgelopen jaar is de voorzitter meermalen in de gelegenheid geweest, leden geluk te wensen, hetzij met het bereiken van een bijzondere leeftijd, hetzij met verleende onderscheidingen, eervolle benoemingen of afgelegde examens. Met grote weemoed moest hij echter vaak een „In Memoriam” uitspreken. Met eerbied en dankbaarheid gedenkt hij de acht overledenen.

Het ledental is in de eerste maanden van 1959 sterk toegenomen. Dit is verheugend, maar wij moeten onze energie blijven inzetten, ja zelfs verhogen, nu wij staan voor ons gouden jubileum in 1960.

Op 21 mei 1934 werd op de jaarvergadering

te Kerkrade ondervoorzitter Mommers tot lid van het bestuur gekozen. Hij viert vandaag dus zijn zilveren jubileum als bestuurslid. Wij wensen hem van harte geluk en danken hem gaarne voor alles wat hij gedaan heeft voor het Genootschap en voor zijn bijdragen aan ons Maandblad.

2. De secretaris meldt uit het verenigingsjaar 1958 geen noemenswaardige verandering in het aantal leden. Wel ging de kwaliteit van het ledencorps achteruit door het overlijden van enige prominente en zeer actieve leden waaronder op de eerste plaats genoemd moet worden ondervoorzitter en lid van verdienste, **Van Rummen**. Bij zijn gouden jubileum in dienst van het Geologisch Bureau waren voorzitter en secretaris nog tegenwoordig geweest. Weinig hebben zij toen kunnen vermoeden, dat zij hem acht maanden later zouden moeten vergezellen naar zijn laatste rustplaats. Ook ontvielen ons door de dood mej. Smeets en de heren van Blommestein, Prof. Feron, van der Pijl, Prof. Sprenger, Pater Elbers en Dr. Marres. Mogen zij allen reeds ervaren hebben dat de hemel schoner is dan welk onderdeel van de aardse schepping ook.

Over de deelname aan het verenigingsleven moet het volgende worden opgemerkt: er is een vaste kern van leden die geregeld op de vergaderingen verschijnt of de natuur intrekt en zodoende eigen kennis of die van anderen vermeerdert. Maar daaromheen is een groot aantal leden gegroepeerd, waarvan het lidmaatschap uitsluitend bestaat uit het overigens zeer gewaardeerde betalen van de contributie en het van vele zijden minder gewaardeerde ontvangen van het Maandblad. Met name geldt dit voor vele van onze leden in Noord- en Midden-Limburg. Op deze wijze gaat een schat van gegevens verloren voor ons Genootschap en voor de wetenschap, en blijft een belangrijk deel van onze provincie onbeschreven, zeer tot schade ook van het Maandblad.

In Maastricht werden de vergaderingen druk bezocht. Toch treedt hier een verslapping van natuurhistorische activiteiten aan den dag door het verminderde aantal onderwerpen dat door de leden zelf ter tafel wordt gebracht.

In Heerlen ligt het accent op de excursies, waarvoor veel belangstelling blijft bestaan. Steeds zal ons streven erop gericht moeten zijn, jongere personen te interesseren voor ons Ge-

nootschap en voor ons werk. Mogelijk kunnen meer ervaren leden eens een beurt vervullen als excursieleider voor jeugdnatuurwachten en bij schooluitstapjes. In Venray werd in samenwerking met de stichting Het Limburgse Landschap een propagandabijeenkomst belegd op uitnodiging van Baron de Weichs de Wenne.

Op initiatief van ons Genootschap heeft zich een commissie gevormd, die tot taak heeft alle excursies te coördineren, die door verschillende organisaties op natuurhistorisch gebied in Zuid-Limburg worden georganiseerd.

Voorzitter en secretaris waren aanwezig bij de plechtige viering van het 50-jarig bestaan van het Geologisch Bureau voor het Mijngedebiet te Heerlen. De zetel van een aantal bestuursleden in de stichting Aqua Fauna kwam te vervallen door de opheffing van deze stichting om financiële redenen.

Behalve door het reeds vermelde verscheiden van de ondervoorzitter waren wijzigingen in de bestuursfuncties nodig door het om organisatorische en gezondheidsredenen bedanken van **Dr. Willems** als voorzitter. Hij werd benoemd tot lid van verdienste. In zijn plaats werd gekozen **Dr. Kruijtz**, terwijl **Dr. van Nieuwenhoven** met het secretariaat werd belast.

Inzake de excursiecommissie deelt de heer **van der Kruk** mee, dat de Natuurwacht Zuid-Oost-Limburg er prijs op stelt zelf excursies te blijven organiseren. Steeds zal daarbij rekening worden gehouden met de data van de uittochten van het Genootschap, en steeds zullen alle leden van het Genootschap welkom zijn. Verder stelt hij voor in alle belangrijke centra van Limburg contactpersonen aan te zoeken om te helpen bij het ontplooien en ontwikkelen van natuurhistorische activiteiten. Hem wordt medegedeeld dat dergelijk werk toch minstens door een kern van 4 à 5 man dient te geschieden. In Venlo is zulk een kern en bloeit de kring der Vrienden der Natuur. Er zijn daar ook zeer goede waarnemers. Helaas hebben deze de weg naar ons Maandblad nog altijd niet gevonden. De heer **Van Noorden** bepleit het samenstellen van kleine collecties om te worden geëxposeerd op bureau's van de V.V.V.'s, bij winkelweken en tentoonstellingen, zodat het werk van ons Genootschap meer naar buiten wordt gebracht. De heer **Van Wouw** wijst nog eens op het houden van vergaderingen op andere plaatsen dan in

Maastricht en Heerlen, zodat verspreid wonende leden ook eens de kans krijgen mededelingen te doen of iets op te steken. Deze leden kunnen ten alle tijde hun mededelingen schriftelijk inzenden voor de maandvergaderingen te Maastricht.

Het betalen van de contributie verloopt volgens de **penningmeester** helaas niet steeds zo vlot als hij graag zou zien. Nog te veel leden moeten, soms meer dan één keer, aan het betalen van de contributie herinnerd worden, en dan nog niet altijd met het gewenste succes. Speciale hulde brengt hij aan die leden, die de goede gewoonte hebben reeds in december de contributie van het komende jaar te voldoen.

De druk- en clichékosten van Publicatie X waren zeer hoog, zodat het onmogelijk was, deze geheel te betalen in 1958. Tengevolge hiervan moet 1958 worden afgesloten met een nadelig saldo van ongeveer f 2400,—. Inmiddels is Publicatie XI reeds bij de drukker. De kosten hiervan zullen aanmerkelijk lager zijn dan die van no X, terwijl van de Uyttenboogaart-Eliassen-stichting als bijdrage in de kosten reeds een bedrag van f 1000,— ontvangen is, waarvoor wij zeer erkentelijk zijn. Ook van de stichting Z.W.O. mochten wij de toezegging van een belangrijke bijdrage ontvangen. Dank zij deze bijzondere bijdragen en mede dank zij de steun van de provincie Limburg en de gemeente Maastricht bestaat er dan ook een goede kans dat het nu lopende verenigingsjaar voor het eerst sedert jaren zonder een nadelig saldo zal kunnen worden afgesloten.

3. De leden van de kascommissie voor het jaar 1958 hebben de inkomsten en uitgaven over dat jaar met de boeken en bescheiden vergeleken en in orde bevonden. Voor 1959 zijn aangezocht de heren *Grégoire* en *Wijssen*. Beiden worden door de vergadering benoemd.

De heer *Grégoire* stelt voor het financiële verslag te splitsen in een dat uitsluitend het Genootschap aangaat, en een waarin ook het ruilverkeer van onze publicaties ten behoeve van de gemeente Maastricht wordt opgenomen. Er komt immers jaarlijks een kapitaal aan tijdschriften binnen, hetgeen weer eens gebleken is bij het bezoek dat door een twintig-tal leden van de gemeenteraad aan het Natuurhistorisch Museum is gebracht. Toen is ook gewezen op de wanverhouding die bestaat tussen dit kapi-

taal en de subsidie die van de gemeente Maastricht ontvangen wordt voor onze publicatie's.

4. De **hoofdredacteur** van het Natuurhistorisch Maandblad en de Publicaties brengt verslag uit over 1958. Dit kan kort zijn, daar in strekking en omvang van het Maandblad weinig veranderd is. Van de „Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de Sint-Pietersberg” verscheen het laatste nummer, nl. no. 37 „Verslag van het faunistisch en floristisch onderzoek”. De 37 artikelen zijn gebundeld en zullen door de Commissie worden uitgegeven tegelijk met de resultaten van het overige wetenschappelijk onderzoek. Daar echter het door de Leidse werkgroep verzamelde materiaal nog niet helemaal verwerkt is, zal de studie worden voortgezet en het resultaat zal wederom gepubliceerd worden in het Maandblad. De nummering loopt door. Zo is reeds no. 38 verschenen, maar nu als „Mededeling van het Wetenschappelijk Onderzoek van de Sint-Pietersberg”.

Op het ogenblik, dat dit verslag wordt uitgebracht, is Reeks XI van de Publicaties ter perse. Nieuw ruilverkeer werd aangegaan met 6 buitenlandse instituten, zodat het aantal ruilpartners thans 177 bedraagt.

De heer *Pijpers* informeert naar het gebruik dat van al deze tijdschriften wordt gemaakt. Sommige circuleren onder daarvoor in aanmerking komende leden. Ook worden zij op aanvraag uitgeleend. Er ontbreekt echter een catalogus. Mr. *Stan Smeets* meent, hoewel hij zelf geen lid is, te mogen wijzen op de mogelijkheid die het Anjerfonds-Limburg biedt, door een eenmalige subsidie de uitgave van deze catalogus te financieren. Hij meent ook een oplossing te kunnen geven voor het tweeslachtige karakter van het Maandblad, dat alleen door deskundigen kan worden gelezen, maar aan alle leden wordt toegezonden. Hij stelt een splitsing voor in een wetenschappelijk gedeelte en een met populaire artikelen in een minder dure gedaante. De heer *van Noorden* zou graag in het Maandblad een verwijzing zien opgenomen naar al die artikelen die voor de leden van belang kunnen zijn zoals b.v. in *De Levende Natuur* geschiedt. De heer *van der Leeuw* vindt de manier waarop het Maandblad wordt uitgegeven te kostbaar. Voor een normaal verenigingsleven acht hij een tweemaandelijks tijdschrift funest. Ook vraagt hij om speciale artikelen voor de

jeugd. Een bezwaar tegen het maandelijks laten verschijnen van het Maandblad is, behalve in de hogere kosten gelegen in de grote lengte van sommige artikelen, b.v. die van Hofker, die tot nu toe alle door Z.W.O. werden betaald.

5. De aftredende bestuursleden werden beiden bij acclamatie herkozen.

6. Ook de door het bestuur voorgestelde kandidaat Dr. Dijkstra werd bij acclamatie gekozen verklaard.

7. Bij gelegenheid van ons gouden jubileum in november 1960 stelt het bestuur voor de volgende uitgaven te verzorgen:

- a) Publicatie XII, als een soort Feestbundel met wetenschappelijke bijdragen. Reeds hebben hun medewerking toegezegd Prof. Dr. von Königswald, P. Hens, Dr. H. Schmitz en Dr. Soyka.
- b) een extra nummer van het Maandblad, met tal van korte populaire artikelen uit het gehele gebied van de natuurlijke historie van Limburg. De voorzitter doet een beroep op de leden hun medewerking aan dit nummer niet te weigeren wanneer zij daarvoor gevraagd worden. Dit extra nummer zal als propagandamateriaal gezonden worden aan vele autoriteiten en onderwijsinstellingen in Limburg.

Bovendien staat een tentoonstelling op het programma in samenwerking met het Natuurhistorisch Museum te Maastricht, gewijd aan „Insekten”.

De heer van der Leeuw noemt als mogelijkheid in de bestrijding van de kosten van deze jubileumuitgaven een extra bijdrage van de leden. Hij wijst ook op het gebruik van de pers, van de radio en de televisie voor ons werk.

8. Op verzoek van Dr. van Nieuwenhoven deelt de heer Mommers, voorzitter van het comité voor vogelbescherming uit het Natuurhistorisch Genootschap, iets mede over de werkzaamheden van dit comité. Het heeft de zorg voor de nestkastjes in parken en plantsoenen van Maastricht gedelegeerd aan de Jeugdnatuurwacht. Het was in de afgelopen winter paraat in het comité „wintervoeding” om in actie te komen zo gauw door sneeuw, ijzel of strenge vorst voor vogels een noodtoestand zou optreden. Door de zachte winter is een groot deel van het verzamelde voeder niet uitgereikt.

De heer van der Leeuw bepleit een straffe houding van ons Genootschap voor het behoud

van natuurschoon en in de strijd tegen verontreiniging van water en lucht.

De heer van Wouw vraagt aandacht voor de tentoonstelling van de Cercle Benelux d'histoire de la pharmacie, die in oktober 1959 in Maastricht wordt georganiseerd, en waarvoor hij gaarne daarvoor in aanmerking komende boeken en instrumenten wil lenen.

Als laatste vraagt Mr. Stan Smeets het woord om de voorzitter te bedanken voor de vriendelijke woorden tot hem als vertegenwoordiger van het gemeentebestuur gericht. Hij geeft enige aspecten aan van het landschap rond Weert: het 700 ha tellende peelrelict met grote vogelrijkdom in het natuurreservaat van het Staatsbosbeheer, dat in de middag door de deelnemers aan de excursie zal worden bezocht. Het beeklandschap in het zuiden in de buurt van Tungleroy met verschillende mooie broekbossen. Een terrein van 7000 ha, voornamelijk bestaande uit zandverstuivingen, dat door de gemeente aan het rijk moest worden afgestaan als oefenterrein van de legerplaats Budel, maar dat voor het publiek toegankelijk blijft, en onder toezicht staat van het Staatsbosbeheer. De IJzeren man, aangekocht door de gemeente als recreatieterrein, en de Moeselerpeel, eigendom van het rijk, en waarin men doende is met maatregelen om hier weer open water te krijgen. Tenslotte de Kootspeel, waarop thans nog het rioolwater van Weert geloosd wordt, maar die na de bouw van een reinigingsinstallatie weer als recreatiegebied ter beschikking zal staan. Veel aandacht wordt in zijn gemeente besteed aan de verzorging van het landschap, b.v. door het beplanten van wegen, overhoekjes en vuilstortplaatsen, en het weren van ontsierende stallen en hokken. Hij roemt de vogelcollectie door de zorgen van de gebr. de Haan in het gemeentehuis bijeengebracht, en tenslotte de Weerterrog, die men bij vastenavond kan zien steken. Hij verwacht dan ook dat het Genootschap niet meer zo lang zal wachten met terug te komen, en wenst allen een nuttige dag.

Om 14.00 uur start de bus om de deelnemers aan de excursie naar Ospel te brengen. Daar wordt de leiding toevertrouwd aan de bewaker van het terrein, G. van Deursen. Begunstigd door uitstekend weer, zonnig maar niet te warm, hebben een 40-tal liefhebbers, waaronder als introducée's leden van de Vogelwacht te Heer-

Een groepje rondom de leider.

Foto Mej. J. Jongmans

len, kunnen constateren dat de heer de Haan, die helaas zelf ten gevolge van een ongesteldheid niet aanwezig kon zijn, niet overdreven heeft in zijn als inleiding op deze tocht bedoelde artikel over het Vogeljaar in de Ospelerpeel. Praktisch alle vogelsoorten die hij voor de broedtijd vermeldt, konden worden waargenomen, zelfs meer, omdat een prachtig uitgekleurd mannetje van de dodaars zich gewillig in de veldkijkers bij zijn duikprestaties liet bewonderen. Een hoogtepunt was de roerdomp, die zich door een welgemikte worp van van Dearsen uit zijn jachtveld liet verjagen, en met een rauwe kreet in een wijde boog om ons heen vloog, daarbij het zonlicht op zijn glanzend-bruine veren weerkaatsend. Het tijdschema werd met ruim een uur overschreden, zonder dat iemand mopperde, als bewijs hoezeer deze excursie als geslaagd mag worden beschouwd.

NA 100 JAAR DARWIN*)

door M. A. BRUNA

Dit jaar is het eeuwfeest van 't verschijnen van Darwins hoofdwerk: "On the Origin of species", waardoor zijn gedachten al spoedig in de gehele beschaafde wereld werden verbreid. Het succes was groot, en wel in zeer brede kring. De evolutieleer bleek gevolgen te hebben tot in de wereldbeschouwing toe.

Deze invloed is sindsdien niet verminderd, getuigend de grote belangstelling waarmee thans dit thema weer aan de orde komt, en ook de

deining om een boek als van Teilhard de Chardin („Het Verschijnsel Mens"). Hier volgen alleen maar enkele grote lijnen. Vooreerst iets over Darwins hoofdgedachten.

Een eeuw geleden was nog overheersend de opvatting van het „fixisme". Men meende nl. dat de levende natuur ook vroeger steeds hetzelfde beeld te zien had gegeven als nu. Wel werd hieraan soms getwijfeld, en wel had de Lamarck in 1809 een duidelijke evolutieleer ontwikkeld, maar dit had weinig zichtbare invloed. In 1859 echter was de tijd rijper, en na Darwins hoofdwerk kan men van een soort doorbraak van de evolutiegedachte spreken.

Darwin voerde dan ook vele argumenten aan die men niet opzij kon schuiven. Dat het begrip „soort" maar kunstmatig is, en dat de vormen van levende wezens voortdurend variëren, bleek volgens hem uit een duidelijk waar te nemen veranderlijkheid, zowel bij huisdieren en gekweekte planten als in de vrije natuur. Ook wees hij terecht op het bestaan van vele fossielen, en op de stijgende lijn in de opvolging van reeksen fossielen. Verder was daar de geografische verspreiding van vele planten en dieren, alleen goed te verklaren met behulp van gemeenschappelijke afstamming, gevolgd door latere isolatie. Tenslotte bezigde hij argumenten, ontleend aan de embryologie en aan het bestaan van rudementaire organen.

Uit dit alles wordt duidelijk, dat er in miljoenen jaren een reeks van opeenvolgende levensvormen is geweest, die ook successievelijk uit elkaar zijn ontstaan; er is dus een reële afstammingsband. Maar ook echte evolutie: doorgaans was er werkelijk vooruitgang in bouw en werking der organen, en van het gehele organisme. — Wat echter aan Darwins boek bijzondere waarde gaf, was dat hierin ook een verklarende theorie werd geboden.

Dit is de beroemde leer der natuurlijke selectie. In enkele punten kan men deze aldus aanduiden: er is voortdurende variatie onder invloed van het milieu, en deze variaties zijn — volgens Darwin — erfelijk. Hierdoor treden dus verschillen op tussen de nakomelingen. Door de overvloed van individuen bij voortplanting krijgt men nu vanzelf een sterke strijd om het bestaan (struggle for life), met als gevolg dat de sterksten en best aangepasten overblijven (survival of the fittest). De natuur doet dus in het groot wat fokker van honden

*) Korte samenvatting van de voordracht, gehouden op de maandvergadering van 3 juni te Maastricht.